

A magyar rendészeti oktatás megszervezése a rendőrség államosítása után, Trianon árnyékában

SALLAI János¹

A magyar rendőrség az idén ünnepli államosításának és centralizálásának 100. évfordulóját. A trianoni békediktátum után egy hosszú folyamat eredményeként, nagyon kemény körülmények között hozták létre a magyar állami rendőrséget. Az akkori szakmai politikai vezetés jól érzett rá, hogy a centralizáció megvalósítása a tiszti állomány vezetésével jöhet létre, amelyhez elengedhetetlen az egységes felkészítés, tisztviselői és felsőtiszti vizsgakövetelmény bevezetése. Ehhez volt szükséges a 3.720. sz. Miniszterelnöki rendeletre, amely megteremtette az alapot a felügyelői és fogalmazói kar tisztviselőinek felkészítéséhez.

Kulcsszavak: rendőrség, rendőr, képzés, rendőrtisztviselő, tanfolyam, vizsga, próbaszolgálat

Előzmények, a központi magyar rendőrség létrehozása

„Az állam lelke a rend! Ki rendet tart, erőt akar, ki erőt akar, nagy Magyarországot akar!”² Olvashatta a rendőri szakmai közvélemény 1921. november 15-én „A Rend” megjelenő első számában a lapot üdvözlő Horthy Miklós kormányzó sorait.

2020 mind a magyar nemzetnek, mind a rendészeti szervek állományának nagyon fontos dátum. 100 éve, 1920. június 4-én írták alá a szégyenteljes trianoni békediktátumot, amely Magyarországot feldarabolta, és korábbi államterületéhez viszonyítva egyharmad területre korlátozta fenségterületét. Ugyanebben az időszakban, egy hosszú, mintegy hét évtizedes folyamat eredményeként sikerült a vidéki rendőrséget államosítani és a meglévő két állami rendőrséggel központi irányítás alá szervezni. Az előbbieket mellett mi, a rendészeti felsőoktatásban dolgozók ezenkívül még

¹ Prof. Dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti tanszék, tanszékvezető, egyetemi tanár.

János Sallai MD, PhD, police colonel, University of Public Service Faculty of Law Enforcement Department of Law Enforcement Theory and Law Enforcement History, professor.

E-mail: sallai.janos@uni-nke.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6674-1942>

² A Rend. i. évf. 1. szám Budapest 1921. 1.

egy fontos esemény 50. születésnapját ünnepelhetjük ebben az évben, a 39/1970-es tvr. kiadását, amely intézkedett a Rendőrtiszti Főiskola létrehozására, azaz a rendészeti képzés felsőoktatásba történő beemelésére.

Az első világháború után kaotikus helyzetek alakultak ki az ország és az élet minden területén. Az elvesztett háború után, a frontról visszaérkező katonák elkötelezett pacifistaként érkeztek vissza, hosszú zsúfolt szerelvényekkel. Az ország gazdasági kapacitásai kimerültek. Európában és Magyarországon egyaránt forradalmak söpörtek végig, amelyek meggyengítették a korábbi közbiztonsági helyzetet. Előbb az őszirózsás forradalom, majd a Tanácsköztársaság teremtett káoszt a közrendben.

A fentiekkel párhuzamosan folyamatosan készültek tervek, törvényjavaslatok a vidéki rendőrségek államosítására, és a létrehozandó állami rendőrség centralizálására. 1871-ben az első rendőrkongresszus ajánlására elkészült az első rendőrségi törvénytervezet,³ majd 1873-tól létrejött az első állami rendőrség a fővárosban. „Az államosítás végleges és hosszú távú megvalósítása azonban egészen 1881-ig⁴ váratott magára. Az átmeneti időszak fővárosi rendőrsége – pontos szervezeti, szolgálati és hatásköri szabályzók és iránymutatások hiányában – nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket.”⁵ Későbbiekben több rendőrkongresszus témája volt az államosítás, és több jeles rendészeti szakember⁶ munkái láttak napvilágot az államosítás kapcsán, a vidéki rendőrségek államosítása mellett állást foglalva. A magyar városok rendőri vezetői is hasonló állásponton voltak, az anyagi ellátási nehézségek, a kialakult kuszaságok miatt egyértelműen az államosítás, központosítás mellett érveltek, lobbiztak. Ennek egyik legmarkánsabb megnyilvánulása a *Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete* (MROE) létrehozása, amelyet 1907. február 17-én alapítottak. Az egyesület fő célja a rendőri szolgálat jobb ellátása és a rendőrtisztviselők munka és életszínvonalának növelése volt. A MROE pályázatot írt ki a vidéki rendőrség államosításának megvalósításra, amelyet Miskolczy László nyert el. Később „1911-ben a rendőrség államosításának végrehajtását célzóan törvényjavaslatot is szerkesztett, melyet a MROE küldöttsége a belügyminiszternek át is adott”.⁷

A vidéki városok fejlesztéséről szóló 1912. évi LVIII. tc. alapján kibocsátott 41.500/1913. B. M. rendelet Budapesten vidéki oktató rendőrtiszteket és altiszteket képző tanfolyamok megtartását rendelte el a rendőrképzés egységes színvonalának biztosítása érdekében. 1913 májusától 1914 áprilisáig három-három egyhónapos tanfolyamot tartottak a vidékről felvezényelt rendőrtisztviselők, altisztek és detektívek részére. Az oktatótiszti tanfolyamok a főkapitányságon, az altiszti tanfolyamok pedig a Mosonyi utcai főparancsnokság épületében nyíltak meg. A tiszti tanfolyamon

³ Szöllőssy Alfréd: Az első törvényjavaslat a rendőrség államosításáról. In *A Rend.* Budapest, 1927. április 20. 3–4.

⁴ 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről.

⁵ Androvicz Gábor: Katonai vonások a budapesti államrendőrség szolgálati és személyi viszonyaiban (1873–1944). *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 7. (2019), 1. 83–103.

⁶ Pl. Rédei Miklós: *Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására.* Győr, Surányi János Könyvnyomda Intézete, 1892.

⁷ Ernyes Mihály: *A Fővárosi Rendőrség, és a M. Kir. Rendőrség, valamint a Magyar rendőrség története a kezdetektől napjainkig.* I. II. kötet. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, KÖFOP. 2019. 63.

a belügyminisztérium és a budapesti főkapitányság tisztviselői és külső szakemberek tartottak előadásokat, míg az altiszti tanfolyam hallgatóit a budapesti rendőrszemélyzet tapasztalt oktatótisztjei és altisztjei képezték ki.⁸

Az államosítási folyamat részeként az előkészítéssel a belügyminisztérium vezetése dr. Pekáry Ferencet⁹ bízta meg. Pekáry munkáját nagyrészt lefedte, hogy járta a vidéki nagyvárosokat, hogy meggyőzze azok vezetését az államosítás fontosságáról, bevezetésének szükségességéről. Pekáry munkájának eredményeként elkészített egy újabb törvényjavaslatot az államosításra, de annak realizálása elmaradt.

A rendőri szakképzés fontosságát jelezte, hogy 1912. évi LVIII.¹⁰ alapján kibocsátott 41.500/1913. BM rendelet Budapesten vidéki oktató rendőrtiszteket és altiszteket képző tanfolyamok megtartását rendelte el a rendőrképzés egységes színvonalának biztosítása érdekében.

A rendőrség államosítására való törekvések lendületét az I. világháború visszavetette ugyan, hisz a rendészet kihívásainak súlypontjai áthelyeződtek a háborúval kapcsolatos veszélyforrásokra, de nem tudta leállítania folyamatot. Ezt igazolja, hogy a belügyminisztérium 1917. november 19. tájékoztatója szerint: az „államosítással kíván cél érdekében most már elkerülhetetlenné vált, hogy a szervezés, a céltudatos egyértelmű irányítás és egységes vezetés minél inkább összpontosítsák.”¹¹ Az 1917-es előkészítő munka eredményeként elkészült törvényjavaslatot a következő évben, 1918. július 9-én Wekerle miniszterelnök terjesztette be a törvényhozásba. A javaslat szerint valamennyi törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanács város rendőrsége, továbbá a meglévő Fővárosi Rendőrség, Határrendőrség és a Fiumei Rendőrség egységes állami rendőrség szervezetébe tagozódik. A felállításra kerülő rendőrség központi nyomozóhatóság és országos nyilvántartó hivatal lesz. A városokban rendőrkapitányok gyakorolják első fokon a rendőri bíraskodást, míg másodfokon a kerületi rendőrfőkapitányok. A rendőrség hatásköre (Horváth-Szlavón ország kivételével) kiterjed az egész országra, a közbiztonságra, igazgatásrendszertre és rendőri büntetőbíráskodásra. A törvényjavaslat részletesen felsorolja a rendőrrjogot,¹² amelyet terjedelmi korlátok miatt nem tartottam célszerűnek felsorolni. A javaslat tartalmazta még a fegyelmi eljárásra, költségekre¹³ vonatkozó elképzelést, valamint az átmenti időszakra vonatkozó intézkedéseket.¹⁴

Az I. világháborút lezáró időszakot mind a közéletben, mind a rendészetben káosz követte. Az elveszített háború, a forradalmak megtették hatásukat, és szétzilálták a közigazgatást, rendőrségeket, hadsereget. A Tanácsköztársaság ideje alatt felszámolták

⁸ Androvicz Gábor: A magyar rendőrképzés fejlődése a dualizmus időszakában. *Magyar Rendészet*, 18. (2018), 1. 34.

⁹ Zebegnyői Pekáry Ferenc, dr. (1859 – Budapest, 1925. február 16. magyar büntetőjogász, rendőrfőkapitány-helyettes, miniszteri tanácsos, a daktiloszkópia, és az erre épülő országos bűnügyi nyilvántartás magyarországi meghonosítója.

¹⁰ 1912. évi LVIII. törvénycikk a városok fejlesztéséről.

¹¹ Botos János: A belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912–1926 között. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 13. (2007), 16. 52–55.

¹² Lásd erről részletesebben: Rédey Miklós: Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba.

¹³ A m. kir. államrendőrség költségei egészen az államkincstár terhére esnek.

¹⁴ A rendőrség államosítása. *Veszprém Megyei Újság*, 9. (1918), 51. 1.

a korábbi rendőrséget, csendőrséget, és létrehozták a Vörös Őrséget (Kvazi technika-
ilag megkísérelték a rendészeti szervek államosítását...), amely az ismert történelmi
körülmények folytán azonban tiszavirág életű lett. A Tanácsköztársaság bukása után
a tiszavirág-életű Peidl kormány a 4/1919 kormányrendeletével megszüntette a Vörös
Őrséget, amelynek személyzetéből felállította az államrendőrséget. Mivel azonban
a Peidl kormány igen rövid életűre sikeredett, ezért ez a rendelet, amelynek tartalma
is vitatható, mielőtt még hatályba lépett volna érvényét veszítette.¹⁵

Így az államosítás következő állomásaként, a korábbi Wekerle-féle rendőrségi
törvényjavaslatot 1919. október elsején 5047-es számmal, „törvénytörlő” kormány-
rendelet formájában kiadták, amelyet a román megszállás okozta nehézségek miatt
a Szombathelyen megjelenő *Hivatalos Közlönyben* 1919. november 4-én kihirdettek.
Az akkori szabályok szerint az 5047/1919-es sz. M. E. rendelet, az 1920 évi I. tc.-kel¹⁶
nyert törvényi felhatalmazást, ezzel a városi rendőrségeket jogilag államosították,
és a két korábbi állami rendőrséget az országos rendőrségbe olvasztották.¹⁷ Ezzel lezá-
rult a centralisták és a municipalisták közötti harc, és létrejött a belügyminiszter alá-
rendeltségéhez tartozó, az egész ország területére kiterjedő hatáskörrel rendelkező
állami rendőrség.

Az újonnan felállított rendőrség főbb szolgálati tevékenységkörét az 5.047/1919 M. E.
rendelet 10. §-a a következőkben rögzítette:

- „A) A közbiztonsági rendészet egész körének ellátása,
- B) az igazgatási rendészet gyakorlása
- C) a rendőri büntető bírászkodás gyakorlása,
- D) A rendőri szolgálat ellátása.”

A rendőrség gyakorlati államosítása a kiadott rendelet utolsó, 49. §-a szerint: „Ezen
rendelet fokozatos hatályba lépésének idejét a belügyminiszter állapítja meg...”
Ennek fő oka az akkori politikai és közbiztonsági helyzet, továbbá az ország egy ré-
szének román megszállása volt. 1919. évi 5047. sz. M. E. rendelet vezérfonalként
és iránymutatásként szolgált a magyarországi rendőrségek államosításának végre-
hajtásában, ugyanakkor több rendeletet ki kellett adni a gyakorlati megvalósításhoz,
amely az elkövetkezendő évek legfőbb feladatai közé tartozott.

A fenti folyamat eredményeként 1920–22. között létrejött az egységes magyar
államrendőrség, amely központi irányítás alá került. A korábbi sokszínű vidéki
rendőrségek és a két eltérő profilú állami rendőrség igazgatási egysége azonban ekkor

¹⁵ Tisza Miksa: *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, Haladás Nyomda, 1925. 292–293.

¹⁶ „10. § A nemzetgyűlés az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta az alkotmányos jogrend és a jogbiztonság helyreállítása végett alakult kormányok és tagjaik rendeleteinek érvényességét elismeri; felhatalmazza azonban a minisztériumot, hogy ezeket a rendeleteket a szükséghez képest hatályon kívül helyezhesse, módosíthassa vagy kiegészíthesse. Utasítatik egyúttal a minisztérium, hogy amennyiben e rendelkezések a törvényhozás hatáskörébe tartozó ügyekre vonatkoznak, mielőbb megfelelő törvényjavaslatokat terjesszen a nemzetgyűlés elé.”
<https://net.jogtar.hu/ez-ev-torveny?docid=92000001.TV&searchUrl=/ez-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D38>

¹⁷ Dorning Henrik: *A rendőrségek intézményének fejlődése, különös tekintettel a magyar királyi rendőrségre és a magyar rendőri szakoktatásra*. Budapest, A Magyar Királyi állami Rendőrség országos szaktanfolyamának kiadványai, 1922. 14.

még nem jelenthette azt, hogy teljes mélységben sikerült az egységes állami rendőrséget létrehozni. Anyagi technikai nehézségek miatt a fegyver ruházat egységes elátását nagyon nehéz volt megoldani. Továbbá az egységes gondolkodás megteremtése is kihívás volt az akkori belügyi rendőri vezetők számára. Ennek megvalósításának lehetőségét nagyon jól látta az akkori, politikai, rendészeti, rendőri vezetés. Ez mellett le kellett küzdeni egy korábbi rossz szabályozást,¹⁸ amely a rendőrtisztviselőknek és a közigazgatási tisztviselőknek azonos képesítést írt elő. Ugyanakkor az 1883. évi I. a köztisztviselők minősítéséről szóló törvény 29. §-a¹⁹ lehetőséget adott a minisztériumoknak, hogy a speciális követelményeket támasszanak a saját köztisztviselőjükkel szemben. Ez az ún. „minősítési törvény” a közigazgatási szakba sorolt rendőrtisztviselői állások többségének betöltéséhez felsőfokú végzettséget írt elő. A jelentkezőnek ügyvédi oklevéllel, államtudományi vagy jogtudományi tudorsággal, vagy legalább a 4 éves jogakadémiai tanfolyam elvégzésével és államtudományi államvizsgával kellett rendelkeznie. A véglegesített tisztviselő tanulmányai azonban ezzel nem értek véget: „Már régóta felismerték azt az igazságot, hogy a rendőrség intéző és végrehajtó tisztviselői, valamint külszolgálati közegei részére nem elegendő az az előképzettség, amelyet valamely alsóbb vagy középfokú iskola, vagy akár az egyetem adhat, hanem feladatkörük sajátosságánál fogva külön szakképzésre szorulnak” – említi Dörning Henrik egyik 1922-es előadásában.²⁰

Az Osztrák–Magyar Monarchiában a magyar rendfenntartást a sokszínűség jellemezte. Az 1873-as Főváros állami rendőrség létrejöttétől Magyarországon egy állami és sok municipiális, azaz helyi rendőrség volt. Ennek megfelelően az altiszt és a tiszt kiválasztására és képzésére is a sokszínűség volt a jellemző. Ebben úttörő szerep a fővárosi rendőrségre hárult, ahol a főkapitány 10.388/1882-es elnöki rendeletével vette kezdetét a próbaidős rendőrök képzése, a rendőri altisztvi vizsgák szervezetének és ügyrendjének létrehozása.²¹ Később a rendőrképzés oktatás fontosságának felismerését követően 1905-től tanosztályokat állítottak fel.²²

Közben 1903-ban egy újabb állami rendőrség, a határrendőrség felállításáról született törvény, amely állományának kiképzésére 1906-tól rendőrképesítő és altisztvi tanfolyamokat szerveztek.²³

Ezt követően az államosítás folyamatában nagyobb figyelmet kapott a rendőri állomány felkészítése és a 41.500/1913-as BM rendelet kimondta, „hogy Budapesten oktatótisztek és oktatótiszteket képző tanfolyamot kell felállítani. és az államsegélynek

¹⁸ Rédey Miklós: Rendőri szakoktatásunk. *Rendőri lapok*, 9. (1902), 16. 121–122.

¹⁹ E szerint: „Az egyes minisztériumok kebelében a tőlük függő egyes állami hivatalokra nézve eddig fennállott, vagy a mutatókó szükség szerint ezentúl életbeléptetendő különleges tisztvi vizsgák a fentebbi rendelkezések által nem érintettek.”

²⁰ Androvicz (2018) i. m. 31.

²¹ A rendőri szakképzés ügye. *Rendőr*, 3. (1929), jubileumi szám kn. 91–94.

²² A rendőri szakképzés ügye (1929) i. m.

²³ A rendőri szakképzés ügye (1929) i. m.

a szakoktatásra eső részét elsősorban arra kell fordítani, hogy a kijelölendő rendőrtisztviselők, detektívek és altisztek költségeit megtérítsék.”²⁴

A fentiekkel összhangban, az államosítás után a magyar rendőrségnél szabályozták az állományviszonyokat és a feltölthető létszámot. A 102.837/1922. B.M. rendelet²⁵ szerint a rendőrség szervezeti felépítése a következő volt:

- Legfelsőbb igazgatás
- Kerületi rendőr-főkapitányságok
- Rendőr-főkapitányságok
- Rendőri kirendeltségek
- Határszéli kirendeltségek

A rendőrség személyi állományát (egyrészt az) egyenruha és fegyver viselésére, (másrészt a) mindezek nem viselésére jogosult személyek töltötték be, az alábbi kategóriákra tagozódva.

- a) egyenruha és fegyver viselésére jogosultak
- fogalmazói kar;²⁶
 - felügyelői kar;²⁷
 - őrségi személyzet (altisztek és rendőrök).

A fentek által betöltött státusok a 12 000 főt nem haladhatták meg.

A fogalmazói és felügyelői karhoz tarozó egyenruhás állomány jelentette a rendőrség tiszti rangú tisztviselőit, számuk az 1500-at nem léphette át.

- b) Egyenruha és fegyver viselésére nem jogosultak:
- orvosok;
 - irodai alkalmazottak;
 - detektívek;
 - kézbesítő szolga személyzet.

A fenti személyzet létszáma 4000 fő lehetett.

A rendészeti tisztviselői szaktanfolyam szabályozása

Az 1883. évi I. törvénnyel összhangban 1922. április 27-én kiadásra került Gróf Bethlen István miniszterelnök „3.720. sz. rendelete, a rendőri szolgálat fogalmazói

²⁴ A rendőri szakképzés ügye (1929) i. m. 91.

²⁵ 102.837/1922. B.M. r. Az 1922. VII. t.c.-nek a m. kir. államrendőrségre vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása.

²⁶ *Fogalmazó*: az intéző → rendőrség állományában, a rendőrtisztviselők legnagyobb csoportját alkotó fogalmazói karban rendszeresített rendfokozat volt 1944-ig. Rendészettudományi Szaklexikon 2019.

²⁷ *Felügyelő*: végrehajtó rendőrség állományában, a főparancsnok irányítása alatt szolgálatot teljesítő csapattisztek (felügyelői kar) rendfokozatának elnevezése volt 1944-ig. Rendészettudományi Szaklexikon 2019.

és felügyelői szakában való alkalmazásához szükséges kellékek és ezek joghatálya” címmel. A rendelet szerint a felügyelői és fogalmazói karban csak azt lehetett alkalmazni, aki sikeresen teljesített rendőrtisztviselői tiszti vizsga követelményeit. A rendőrtisztviselői tiszti vizsgát pedig az tehetett, aki egyéves próbaszolgálat után sikeresen felvételizett. A próbaszolgálathoz a következő követelmények teljesítését írta elő a rendelet.:

„a) magyar állampolgár (1879:L. törvénycikk);

b) gondnokság, csőd alatt nem áll, büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve vagy általában szabadságvesztés büntetése alatt nincs, nyereségvágyból eredő büntett vagy vétség miatt elítélve nem volt, hivatalvesztésre szóló ítélet hatálya alatt nem áll, s erkölcsi tekintetben alapos kifogás alá nem esik”²⁸

c) 21 évet meghaladó, de 30 éven aluli életkor

d) nőtlen állapot

e) erős testalkat és egészséges szervezet

f) a fogalmazói karhoz pályázóknál a jogi és államtudományi tanulmányoknak valamely magyar egyetemen vagy jogakadémián történt szabályszerű elvégzése és a jogtudományi vagy államtudományi államvizsgának sikeres letétele, vagy pedig valamely magyar egyetemen a jogtudori vagy államtudori oklevél megszerzése, – a felügyelői karhoz pályázóknál pedig valamely hazai középiskolai érettségi vizsga vagy a középiskolákkal tanértékre nézve egyenlőnek tekintendő szakiskola vagy katonai (hada-pród) iskola, képesítő vizsgája.

g) rendezett anyagi viszonyok, vagy legalább adósságtól mentesség.”²⁹

Az életkor és a nőtlenség tekintetében, kivételes esetben a belügyminiszter engedélyével el lehetett térni.

A rendészeti tisztviselővé válás tehát a próbaszolgálattal indult, amelyet a minden év nyarán meghirdet pályázatra való jelentkezéssel lehetett indítani. A Trianon utáni helyzetet jól illusztrálja, hogy a jelentkezők magyar állampolgársága és a származási helye külön igazolandó volt. Ha valaki az elszakított területről származott az állampolgárság igénylésére megtett okmány elég volt az igazolásra. A többi feltételnek való megfelelést a kiadott okmányokkal, vagy például a nőtlenséget, vagy az adósság mentességet nyilatkozattal kellett igazolni a pályázónak. De ezenfelül nyilatkozni kellett arról is, ha még egy (idegen) nyelvet beszélt a próbaszolgálatra jelentkező személy. A próbaszolgálat rendőrségi helyszínét megnevezhette a jelölt. A testi, fizikai, egészségügyi alkalmasságot rendőrorvos állapította meg.

A próbaszolgálatra sikeresen pályázó személy a próbaszolgálat alatt ideiglenesen segédfogalmazóvá és segédfelügyelővé lehetett kinevezni, amelynek szolgálati ideje véglegesítés esetén beleszámolt a tényleges szolgálatban eltöltött időben. A nevezettek

²⁸ 1883. évi I. törvénycikk a köztisztviselők minősítéséről.

²⁹ 3.720/1922. sz. M. E. rendelet, A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazásához szükséges kellékek és ezek joghatálya.

a próbaszolgálat alatt egyenruhát nem viselhettek, a próbaszolgálatból bármikor elbocsáthatók voltak, anyagi igényt a rendőrséggel szemben nem támaszthattak.

A próbaszolgálat leteltével a jelöltek a szolgálat ideje alatt szerzett szakmai tapasztalatokról és az elméleti felkészültségükről, továbbá az általános műveltségükről felvételi vizsga keretén belül adtak számot. Aki sikeres vizsgát tett, véglegesítették, és folytathatta az egyéves szaktanfolyamon a szolgálatot, akinek nem sikerült, annak távoznia kellett a rendőrségtől. A rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam Budapesten került megszervezésre, amelynek első *ünnepélyes megnyitójára Budapesten, 1920 november 22-én*³⁰ *szerdán az (Üllői úti) Mária Terézia laktanya nagytermében került sor.*³¹ Az ünnepségen a rendezvény jelentőségéhez illően a résztvevő rendőrök díszegyenruhában jelentek meg. Az ünnepség helyszínére elsőként Dorning Henrik országos szaktanulmányi felügyelő, Laky Imre főfelügyelő a szaktanfolyamok parancsnoka és a tanári kar vonult be. Ezt követően a következő meghívott vendégek foglalták el a helyüket: Pekáry Ferenc ny. miniszteri tanácsos, Máriássy Barna BM államtitkár, Tóth Géza, Tomcsányi Kálmán, Szentgyörgyi Kálmán, Vecsey József, Vay Kázmér, Siket Andor, BM miniszteri tanácsnokok, Marinovich Jenő Budapesti államrendőrség főkapitánya, továbbá kerületi kapitányok és a számvevőség főnöke. Az ünnepségen a kormányt Rakovszky Iván belügyminiszter képviselte, aki Nádosy Imre országos főkapitány kíséretében érkezett meg. Az ünnepségen megjelent Nádosy Imre országos főkapitány és Dorning Henrik országos szaktanulmányi felügyelő³² beszédeikkel emlékeztetessé tették ezt a napot, amellyel kezdetét vette a rendőrtisztképzés, „egy új és korszakos jelentőségű kulturális szervezet, más szóval rendőrfőiskola, a rendőr akadémia.”³³

Ezzel intézményesített keretek között kezdetét vette Magyarországon a felsőfokú rendőrtisztképzés, amely a jövő generációit felkészítette a rendészeti, vezetési, rendőri szakmai feladatok végrehajtására. Ennek érdekében a korszak jeles rendőrtudósai a korábbi szakmai tapasztalataikra, külföldi tanulmányúton szerzett ismeretekre támaszkodva tankönyveket írtak, és adtak ki. A rendőri vezetői állomány a leendő rendőrtiszteket az önképzésre, általános és szakmai önművelésre buzdították. A rendőrtisztviselő szaktanfolyamok, más néven rendőr akadémia vezéreszme fonalát a következőkben összegezte a „Rendőr akadémia” vezércikk³⁴ írója: „ami tapasztalatot, tudást, gyakorlati ismeretet egy hosszú munkás pályán összegyűjtött, azt csokorba kötve, készen adja át, az új generációnak, mely ilyenformán ismereteinek bővítését ott kezdje el, ahol az idősebb, tapasztaltabb, bölcsességben érett generáció elhagyta. Így érjük el a hősín magasságban ragyogó eszményt, a bölcs és kész rendőr-ideált.”³⁵

³⁰ Ma november 22. az NKE RTK kari napja.

³¹ Az országos szaktanfolyam megnyitó ünnepe. *A Rend*, 2. (1922), 176. 1.

³² Az országos kapitány a szaktanfolyamok jelentőségéről, megszervezéséről, míg a szaktanulmányi felügyelő a magyar rendőrség történeti fejlődéséről tartotta előadását.

³³ Az országos szaktanfolyam megnyitó ünnepe (1922) i. m. 1.

³⁴ Rendőr akadémia. *A rend*, 2. 176. 1.

³⁵ Rendőr akadémia i. m.

Az egyéves tanfolyamot teljesítő hallgatók, a tanfolyam végén *tiszti vizsgát* tettek, amelyen elért eredmény alapján a végzeteket minősítették, rangsorolták. Aki eredménytelen vizsgát tett, csak külön indokolt esetben, engedéllyel vizsgázhatott újra. A sikeres tiszti vizsgát tett tisztviselőket véglegesítették, a sikerteleneket elbocsátották.

A szaktanfolyamok megszervezésére, végrehajtására a következő BM rendelvek intézkedtek:

66.898. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek az ideiglenes próbaszolgálatos m. kir. állami rendőrség segédfoglalmazók, és segédfelügyelők próbaszolgálatára vonatkozólag tett intézkedései végrehajtása. A rendelet a következő három fő fejezetből áll: a jelentkezés és a próbaszolgálat rendje, továbbá a különös határozmányok. Lényeges intézkedése a rendeletnek, hogy a próbaszolgálatos segédfoglalmazók és segédfelügyelők a próbaszolgálat egy éve alatt három hónapig az őrszemélyzet alakulatainál közösen részesülnek kiképzésben, majd a segédfoglalmazók a hatósági ügykörnél³⁶ nyerne beosztást, míg a segédfelügyelők maradnak az őrszemélyzetnél továbbra is.

66.899/1922. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek a rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam és rendőrtisztviselői tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. A rendelet a tanfolyam célját, felügyeletét, szervezetét, valamint az ügyvitelét rögzítette. A rendelet VIII. fejezetből és 42 szakaszból áll. A rendelet fejezetei a következő fő témákat tartalmazzák: tanfolyam célját, felügyeletét, szervezetét, ügyvitelét, továbbá a tanfolyam hallgatóit és a felvétel rendjét, tanulmányi ügyeket, tanítási programot, tisztviselői tiszti vizsgát, míg befejezésként a különös határozmányokat. A rendelet egyértelműen rögzítette, hogy a tanfolyam élén a belügyminiszter által kinevezett igazgató áll. A tanfolyam tanárait szintén a belügyminiszter nevezte ki.

A fentiek mellett a rendőrségnél szolgálatot teljesítő Detektív testületre a 9270/1922. M. E. sz. rendelet vonatkozott, amely testület speciális feladatainak jellege a detektívképzésben is megmutatkozott, eltért a fogalmazói, felügyelői képzéstől.

1923-ban adták ki az összes (fogalmazói, felügyelői, detektív és altiszti karokra egyaránt hatályos) a szaktanfolyamok gyakorlati végrehajtására vonatkozó következő rendeletet: 18.880/1923. sz. BM rendelet, Utasítás a m. kir. állami rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezetére, az országos szaktanulmányi felügyelő hatáskörének szabályozására és a tanfolyamok fegyelmi rendtartására vonatkozólag. A rendelet egyértelművé tette, hogy az országos szaktanulmányi felügyelő közvetlenül a belügyminiszternek van alárendelve, és megállapította annak hatáskörét, miközben ekkor már létezett az országos rendőri vezetés. Továbbá rögzítette az országos szaktanulmányi felügyelő, a szaktanfolyam parancsnokának fegyelmi hatáskörét és a tanfolyamok fegyelmi rendtartását. Így például az országos szaktanulmányi felügyelő, a következő büntetéseket szabhatott ki:

1. „Pusztán szóbeli vagy napi parancs útján közölt rosszallás,
2. 30 napig terjedő államfogság (szórakozó stb helyek látogatásának tilalmával)

³⁶ Közbiztonsági, igazgatásrendészeti és rendőri büntetőbíráskodási területeken.

3. 30 napig terjedő laktanyafogság
4. 400 korona összegéig terjedhető pénzbírsággal
5. egyes kedvezmények (szabadság kimaradás künnlakás stb) megvonása
6. külön szolgálati teendők ellátásának
7. külön tanulmányi feladatok megoldásának kötelezettsége.”³⁷

A 3.720. sz. M. E. rendelet hatálybalépését követően a kapitányi és főfelügyelői beosztás betöltéséhez nem volt elég a tiszti vizsga, hanem külön felső tiszti vizsga letételét írta elő a rendelet. A felső tiszti vizsgára bocsátás feltétele volt, hogy a fogalmazói kárnál legalább 8, felügyelői kárnál 12 évet leszolgáljon a jelölt. Az utóbbi esetén főiskolai diploma birtokában a belügyminiszter a 12 évet 8-ra mérsékelheti. A 3.720. sz. M. E. rendelet a felső tiszti vizsga követelmények teljesítése céljából a jelöltek számára 6 hónapos tanfolyam megszervezését rendelte el.

A felső tiszti vizsga végrehajtásra a következő BM rendelet intézkedik: 66.900. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek a rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam és a rendőrtisztviselői felső tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. A rendelet hét fejezete a következő témaköröket fedte le: a tanfolyam célját, szervezetét, felügyeletét, ügyvitelét, tanfolyam hallgatóit, azok felvételének rendjét, tanulmányi ügyeket, tanítási programot, felső tiszti vizsgát és a különös határozványokat. A felső tisztképzési tanfolyam célja, hogy a részt vevő fogalmazói és felügyelői állomány a korábban szerzett ismereteit kiegészítse, és megtanulja azok alkalmazását.

A 3720/1922. M. E.-i rendelet szerint a közigazgatás más területeiről, illetve a honvédségtől átvett tisztviselők, tisztek rendőrfelügyelővé, fogalmazóvá csak akkor voltak kinevezhetők, ha a rendőrtisztviselői tiszti, valamint felső tiszti vizsgát letették.

Az első világháború, a forradalmak, és idegen megszállás következtében kialakult helyzet ellentmondásai miatt a rendelet külön figyelmet fordított az idegen hatalmak által megszállt területekről jelentkező, menekülésre kényszerült tisztviselőkre, pályázókra, akiknek a szolgálati idejénél be kellett számítani a korábban magyar viszonyok között teljesített szolgálatot. Továbbá beszámították a harctéri szolgálatot, a sebesülést, és kitüntetését szerzett érdemeket.

A tiszti és felső tiszti tanfolyamok 1922-t követően periódikusan, éves és hat hónapos időszakonként folyamatosan biztosították a magyar állami rendőrség számára a magasan kvalifikált tiszti felsőtiszti végzettségű személyállományt. A rendőrtisztviselői és a felső tiszti vizsgára felkészítő tanfolyamok érdeme, hogy megszüntetett a korábbi egyoldalú képzést és magas szintű rendészeti és vezetési ismereteket nyújtott a rendőrség tisztviselői és leendő parancsnokai, vezetői számára, mely ismereteket a hivatali munka mellett elsajátítani lehetetlen lett volna. A felső tiszti vizsgára felkészítő hat hónapos tanfolyam érdeme, hogy a korábban csak általában egy

³⁷ 18.880/1923. sz. BM rendelet, Utasítás a m. kir. állami rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezetére, az országos szaktanulmányi felügyelő hatáskörének szabályozására, és a tanfolyamok fegyelmi rendtartására vonatkozólag.

ügykört megismerő és gyakorló tisztviselők betekintést kaphattak a rendőrség más területeire is, ezáltal jó vezetővé válhattak. A továbbképző tanfolyamokon a tisztviselőknek lehetőségük nyílt arra is, hogy megmutassák, mit tudnak a tananyagból, és azt miként tudják alkalmazni.

A detektívek esetében a szaktanfolyami rendszer alapjai már az 1890-es években megjelentek, belügyminiszteri szabályozásra azonban csak a háborút követően 1923-ban került sor. A testület tagjai számára a detektív és detektívfelügyelői tanfolyamot rendszeresítették. A detektív tanfolyam során a résztvevők megismerkedtek a közigazgatás alapjaival, kriminalisztikát, büntetőjogot hallgattak, elsajátították a szolgálati szabályzat elemeit.

A fizikai képességek fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektettek, lövészetet, birkózást gyakoroltak, valamint boncoláson is részt vettek. A detektív felügyelői tanfolyamon részt vevők a vezetésre kiválasztottak voltak, mélyebbre menően sajátították el az oktatott ismeretanyagot. Elsősorban az önálló munkavégzésre képes, vezetői attitűddel megáldott kiválasztottak végezheték el ezt a tanfolyamot. A későbbi előrehaladás egyik lépcsőfoka volt ez a tanfolyam, résztvevőik közül kerültek ki a későbbi csoportvezetők. A tanfolyamok szóbeli és írásbeli vizsgával zárultak.³⁸

Mivel a szaktanfolyami rendszer állami iskolai végzettségre épült, nem igényelte önálló oktatási intézmény létrehozását, az oktatás költséghatékony módja volt.

A szaktanfolyamokat jól szolgálták az aktuálisan íródott tankönyvek, szakirodalmak és a rendészeti elméleti folyóiratok publikációi, valamint a korszak szakmailag és jogilag, rendészetileg felkészült szakértelmiségei. Élükön Dr Dorning Henrikkel, Dr Rédey Miklóssal, Dr Laky Imrével, Dr Nagy Valérral stb.

Végezetül a rendőrtisztviselői szaktanfolyam lényegét két mondatba belesűrítve Nagy Valér gondolataival a következőként lehet illusztrálni. „A rendőrség témái szinte kifogyhatatlanok, mert magunkban öleljük fel az egész való életet, annak minden jelenségét. Az élettől tanulunk, és annak dolgozunk. A rendőri intézménynek szüksége van rá, hogy az elméletben is kiváló tisztviselői legyenek, akik a rendőri jog, a rendőri tudományok művelésben s így az intézmény kifejlesztésében alkotó munkát végezhetnek.”³⁹

Összegzés, megállapítások

A rendőrség és a rendőrtisztképzésben a trianoni békediktátum utáni helyzet új kihívások elé állították a belügyi és a rendőri vezetést. A kezdeti központosítás és államosítás nehézségeit tovább bonyolították, hogy az ország egyes területei román és szerb megszállás alatt álltak. Ennek ellenére a rendőrtisztviselői képzéshez sikerült

³⁸ Szigetvári Oszkár: A fővárosi rendőrség detektívtestülete 1885–1918. In Parádi József (szerk.): *Ünnepi parergák Ernyes Mihály 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 2016. 133–162.

³⁹ Nagy Valér: A rendőrtisztviselői tanfolyamokról. *A Rend*, 2. (1922), 92. 1.

kiválasztani a legkiválóbb felkészültségű rendészeti szakembereket, a gyakorlatban is már bizonyított rendőri állomány közül. Egyes tantárgyak oktatásához pedig sikerült megnyerni a legkiválóbb külső szakembereket előadónak.

Véleményem szerint a korszak felelős rendőri szakmai vezetői jól látták, hogy a rendőrség szolgálat ellátásának, a testület színvonal emelésének, továbbá sikerének záloga a rendőri tisztviselők, vezetők tudása. Ezért a rendőrtisztviselői szaktanfolyamok elindításában döntő szerepe volt a 3720/1922. M. E.-i rendeletnek, amely a lehető legjobb időben és kellő tartalommal került kiadásra. A rendőrség fogalmazói és felügyelői kar képzésére a belügyi vezetés a centrális megoldást választotta, amely biztosította az egész országban az oktatás és képzés egységét, ezáltal a magas színvonalú szolgálatellátás feltételét. Összegezve megállapítható, hogy a miniszterelnök és a belügyminiszter rendelkezései állandóvá, egyetemessé és intézményessé tették a rendőrség egyenruha és fegyverviselésre jogosított alkalmazottainak és a detektíveknek a rendőrtisztviselői szakképzését, ezáltal megvalósították az állami rendőrség központi országos rendőrtisztviselői szaktanfolyamát, amelynek az élére a belügyminiszter külön országos tanulmányi felügyelőt⁴⁰ állított.

A fentiekkel párhuzamosan az altiszt és a törzsaltiszt állomány képzésre is intézkedtek,⁴¹ amelynek megvalósulása 1923-ban vette kezdetét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Androvicz Gábor: A magyar rendőrképzés fejlődése a dualizmus időszakában. *Magyar Rendészet*, 18. (2018), 1. 29–37.
- Androvicz Gábor: Katonai vonások a budapesti államrendőrség szolgálati és személyi viszonyaiban (1873–1944). *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 7. (2019), 1. 83–103.
- Az országos szaktanfolyam megnyitó ünnepe. *A Rend*, 2. (1922), 176.
- Botos János: A belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912–1926 között. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 13. (2007), 16. 52–55. Online: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_052-055.pdf
- Dorning Henrik: *A rendőrségek intézményének fejlődése, különös tekintettel a magyar királyi rendőrségre és a magyar rendőri szakoktatásra*. Budapest, A Magyar Királyi állami Rendőrség országos szaktanfolyamának kiadványai, 1922.
- Ernyes Mihály: *A Fővárosi Rendőrség, és a M. Kir. Rendőrség, valamint a Magyar rendőrség története a kezdetektől napjainkig*. I–II. kötet. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, KÖFOP. 2019.
- Nagy Valér: A rendőrtisztviselői tanfolyamokról. *A Rend*, 2. (1922), 92.
- Rédey Miklós: *Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására*. Győr, Surányi János Könyvnyomda Intézete, 1892.
- Rédey Miklós: Rendőri szakoktatásunk. *Rendőri Lapok*, 9. (1902), 16.
- Szigetvári Oszkár: A fővárosi rendőrség detektívtestülete 1885–1918. In: Parádi József (szerk.): *Ünnepi parergák Ernyes Mihály 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 2016. 133–162.
- Szóllóssy Alfréd: Az első törvényjavaslat a rendőrség államosításáról. *A Rend*, (1927), április 20.

⁴⁰ Az első főfelügyelő dr. Dorning Henrik volt, akit dr. Varga Lajos váltott.

⁴¹ 37.585./1923 BM sz. rendelet a m. kir. állami rendőrség őrszemélyzetének altisztjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapításáról és az azzal kapcsolatos intézkedésekről.

Tisza Miksa: *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, Haladás Nyomda, 1925.

Jogi források

1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről
1883. évi I. törvénycikk a köztisztviselők minősítéséről
102.837/1922. B.M. r. Az 1922. VII. t.c.-nek a m. kir. államrendőrségre vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása
18.880/1923. sz. BM rendelet. Utasítás a m. kir. állami rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezetére, az országos szaktanulmányi felügyelő hatáskörének szabályozására, és a tanfolyamok fegyelmi rendtartására vonatkozólag
3.720/1922. sz. M. E. rendelet. A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazásához szükséges kellékek és ezek joghatálya
37.585./1923. BM sz. rendelet a m. kir. állami rendőrség őrszemélyzetének altisztjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapításáról és az azzal kapcsolatos intézkedésekről
66.898. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek az ideiglenes próbaszolgálatos m. kir. állami rendőrség segédfogalmazók, és segédfelügyelők próbaszolgálatára vonatkozólag tett intézkedései végrehajtása
66.899/1922. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek a rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam és rendőrtisztviselői tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása
66.900. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek a rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam és a rendőrtisztviselői felső tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása

ABSTRACT

Organising Law Enforcement Training in Hungary After the Nationalisation of the Police, in the Shadow of Trianon

János SALLAI

This year the Hungarian Police force celebrates the 100th anniversary of its nationalization and centralization. As a result of a long process after the Peace Dictate of Trianon, the Hungarian state police were set up under very difficult circumstances. The professional-political leadership of the time was well aware that centralisation could be achieved under the leadership of the commissioned officers, for which uniform training and the introduction of examinations for civil servants and superior officers as a requirement were indispensable. For this, the Prime Minister's Decree No. 3.720 was needed, which laid the foundations for the training of the officials in the "fogalmazó" (administrative policing) officers' and inspectors' Faculties.

Keywords: *police, police officer, training, police*